

Kommunala ledningar och rör Del 1 (4)

Bilden visar gatuarbete på Ahlströmmersgatan mot norr i kvarteret Kanariefågeln år 1912. På de flesta håll i världen har tillhandahållandet av de tjänster som förknippas med vatten, avlopp, renhållning, elektricitet och liknande garanterats av lokala myndigheter. De komplicerade ledningsnäten är en förutsättning för och en del av den urbana miljön. Trots att det rör sig om vitala funktioner för en stad har diskussionerna och besluten kring dessa tjänster varit mer eller mindre dolda. Det hänger förmodligen samman med att de upplevts som självklara. Försök att organisera allmänna angelägenheter i form av vatten och avlopp i städerna förekom tidigt från företagarkåll sida vid sida med de kommunala insatserna. På sikt kom emellertid de samhällsfinansierade inrättningarna i statlig och/eller kommunal regi att bli helt dominerande. Utvecklingen i Borås var i detta avseende inget undantag. Den växande staden med kraftig befolkningsförmering, nya bostadsområden och fabriker skapade inte bara försörjnings utan också miljö- och, som man benämnde dem under 1800-talet, hälsoproblem.

De rikstäckande bestämmelser för renhållning och hälsovård som tillkom under 1800-talets senare del, bland annat ordningsstadgan för städerna 1868 och författningarna 1857, 1874 och 1875 avseende hälsa, byggnation, brandskydd, hälsovård och smittsamma sjukdomar, skapade ingen enhetlighet i hanteringen. I senare tiders forskning har perioden från mitten av 1800-talet fram till 1930-talet betecknats som folkhälsoepoken. Under detta tidsspänn byggdes allmänna anläggningar för vattenförsörjning, diken i städerna kulverterades, vatten-avlopps- och kloaksystem anlades, och kunskaperna om skydd av vattentäkter växte. Kloakanläggningar saknades vid 1860-talets början i städerna. Avloppen utgjordes av rännstenar eller öppna diken. Under decenniet började de större städerna ersätta de hygieniskt otillfredsställande anordningarna med nedgrävda avloppsledningar. Efter storstäderna Stockholms och Göteborgs pionjärinsatser följde på 1870-talet en andra våg, då ytterligare åtta städer moderniserade avloppsanläggningarna. Borås var bland de 21

städer som anlade kloaker under det därpå följande årtiondet. Vatten- och avloppsfrågorna hade vid den här tiden i en våg av anläggningsiver i Västeuropa, med epicentrum i England, framställts som bland de viktigaste att lösa för de nya industristäderna. Bland de faktorer som bidrog till frågornas dignitet bör nämnas en modern fungerande teknik för vattenförsörjning och avloppsledningar, men också en ideologi som talade om nödvändigheten av att städa upp i de växande städerna. Rena och snygga städer förbättrade de allmänna sanitära förhållandena, bekämpade sjukdomar, särskilt epidemier och minskade risken för revolutioner. Till detta skall också fogas ytterligare en viktig förutsättning, nämligen möjligheten att finansiera de ofta relativt dyra kommunal tekniska anläggningarna. 100 Åtgärderna för att lösa vattenlednings- och avloppsfrågorna i Borås under 1860- och 1870-ralen understryker att huvudmannskapet på intet sätt var givet vid denna tid. De privata initiativen var ofta föregångare. Sedan stadsfullmäktige dels 1869, dels året därpå avslagit framställningar om en vattenledning anhöll ledamöterna Flamén och Sandwall år 1874 om tillstånd att i Källe-, Lilla Kyrko- och Kvarngatorna nedlägga en vattenledning. Båda initiativtagarna bodde vid dessa gator. Begäran bifölls under förutsättning att gatorna inte skadades.

Fortsättning följer.....